

Bevarandeplan Natura 2000

(Enligt 17 § förordningen om områdesskydd 1998:1252)

Råda stormosse, Hagfors kommun, Värmlands län

Områdeskod och namn:	SE0610182 Råda stormosse
Mittpunktskoordinat:	1373420 - 6655950
Totalareal:	258 ha
Fastställd av Länsstyrelsen:	2006-03-15
Områdestyp:	Området är utpekad enligt Habitatdirektivet samt enligt Fågeldirektivet
Fastigheter: -	Hagfors kommun: Råda 1:261 & Kallbäcken 1:1
Ägandeförhållanden:	Bergvik Skog Väst AB

Beskrivning av området

Stormossen i Råda ingår i ett stort mossekomplex dominerat av en excentrisk högmosse vilken till stor del utgör Natura 2000-området. Den excentriska mossen är en välutvecklad och högt klassad gölmosse. I komplexet finns nästan två hundra gölar. Ett flertal av gölarna når nästan ner till myrens botten på fem meters djup. Det höga antalet gölar gör Råda stormossen till Värmlands gölrrikaste mosse. Mellan gölarna förekommer höljor med fastmattor och mjukmattor. Lösbottnar förekommer sparsamt.

Trädskiktet på mosseplanet är svagt till måttligt undantaget i öster och söder samt mellan vissa gölpartier där tallen är relativt kraftig. Mossytan kännetecknas av stora, flacka, delvis strängartade tuvor med martallar, dvärgbjörk, odon, kråkbär, ljung samt lavar. I höljor och flarkar förekommer kallgräs, dystarr, rosling och vitag. Lagg saknas utom i västra kanten i anslutning till en kraftledning. Kantskog förekommer i varierad utbredning och varierad trädslagsblandning. I den nordöstra delen är kantskogen mycket bred med högvuxen tallskog.

Vad det gäller mänsklig påverkan så har mossen delvis dikningspåverkad kantskog, torvtäkt samt kraftledning som genomskär objektet. Trots påverkan är mossen av högsta bevarandevärde. De främsta värdena ligger i den väl utbildade och representativa excentriska gölmossen, vilken sett i sin helhet är obetydligt skadad. Myren har även ett rikt fågelliv med flera mindre vanliga och störningskänsliga arter. Här häckar arter som smålom, knipa,

ljungpipare och trana. Råda stormosse utgör genom sina höga naturvärden ett område av riksintresse för naturvård.

Ingående naturtyper enligt habitatdirektivet

Habitatkod	Habitatnamn	Areal (ha)	
		Rapporterad	Nytt förslag
3160	Dystrofa sjöar och småvatten	20	*
7110	Högmossar	210	240

*/Naturtypen utgår på grund av ny definition av habitatet.

Ingående arter enligt fågeldirektivet

Artkod	Artnamn
A001	Smålom <i>Gavia stellata</i>
A127	Trana <i>Grus grus</i>
A140	Ljungpipare <i>Pluvalis apricaria</i>
A166	Grönbena <i>Tringa glareola</i>
A409	Orre <i>Tetrao tetrix</i>

Bevarandesyfte/-mål

Syftet med Natura 2000-området Råda stormosse är att bidra till att upprätthålla så kallad gynnsam bevarandestatus för den ingående naturtypen *högmosse* och för de ingående arterna *smålom*, *trana*, *ljungpipare*, *grönbena* och *orre* på biogeografisk nivå. För att uppnå gynnsam bevarandestatus krävs att specifika bevarandemål uppfylls. I nedanstående tabell framgår bevarandemål för naturtypen och de ingående arterna i Råda stormosse Natura 2000-område.

Art/naturtyp	Bevarandemål**
Högmossar (7110)	<p><i>Areal</i></p> <p>Naturtypens utbredning bibehålls i minst 240 ha omfattning.</p> <p><i>Struktur och funktioner</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Vegetationen är naturligt lågvuxen på minst x ha. - Medelvärdet på maximal höjd av kärlväxter i ristuvor är inte högre än x cm och vitmossor täcker mer än x % av ytan. - Högvuxna negativa indikatorer, främst blåtätel men även glasbjörk, täcker ej mer än x m/ha. - Krontäckning för träd och buskar ska vara mellan 0-x % på öppen myrmark. - Skogbevuxen myr (91D0) utgör 35 ha av högmossens areal. - Hela objektet ska ha ostörd hydrologi, diken med avvattande effekt saknas. - Utbredning av mjukmattor och lösbottnar ska ej understiga x %. <p><i>Typiska arter</i></p>
Smålom (A001) Trana (A127) Ljungpipare (A140) Grönbena (A166) Orre (A409)	<p>Mål om fågelpopulationerna inom N2000-området.</p> <p><i>Preliminärt:</i></p> <p>Smålom 2-3 par Trana 1 par Ljungpipare 3-5 par Grönbena 2-4 par</p>

	Orre (antal spelande tuppar) Alternativ samma mål som högmossen (areal)
--	--

**/Bevarandemål fastställs efter basinventeringen.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

För att naturtypen samt fågelarterna ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas.

7110 Högmossar

- Omgivningar med intakt naturmiljö. Skogsbruk bör undvikas eller bedrivs med utökad naturvårdshänsyn i närheten av myrmarken.
- Opåverkad hydrologi; avvattande verksamhet får ej ske. De rätta växtbetingelserna för naturtypernas karaktärsarter och typiska arter ska bibehållas så att någon påtaglig minskning av ingående arter inte förekommer.
- Opåverkad hydrokemi; kalkning och andra verksamheter som kan påverka hydrokemin ska undvikas.
- Opåverkade strukturer/formelement (strängar, höljor, gölar mm). Undantag det som klassas som naturliga förändringar.

A001 Smålom

Smålommen häckar i små, fisktomma myrgölar med små gungflyholmar och med flacka gungflyartade stränder. Tillgång till störningsfria områden är viktigt. Arten är mest störningskänslig under ruvningen som sker under perioden mitten av maj – början av juli. Flyttfågel.

A127 Trana

Tranan häckar på våta myrmarker, ofta omgärdade av sumpskog eller vatten för att boet skall vara oåtkomligt för marklevande rovdjur. Häckningen kan påbörjas redan i april. Tillgång till störningsfria områden är viktigt. Flyttfågel.

A140 Ljungpipare

Ljungpiparen häckar på den öppna myren (den torrare delen). Arten kräver en öppen areal på mer än 30 hektar. Fåglarna kommer normalt till häckplatsen i april-maj och påbörjar häckningen i maj-juni. Flyttfågel.

A166 Grönbena

Grönbenan häckar på den fuktigare gräs- eller starrbevuxna delen av myren. Den kräver tillgång på öppet vatten och dyiga stränder. Fåglarna kommer normalt till häckplatsen i maj och påbörjar häckningen snart därefter. Flyttfågel.

A409 Orre

Orren förekommer på myrar och myrarnas närmaste omgivningar samt på tidiga successioner efter hyggen och skogsbränder. Den öppna myren utgör ofta spelplats för tupparna om våren. Liksom för de övriga skogshönsen är tillgången på insekter viktiga för kycklingarnas överlevnad. Björkknoppar är viktig diet under vintern. Orren finns i området hela året.

Hotbild – Vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Potentiella hot mot Råda stormosse och dess ingående fågelarter

- Produktionsskogsbruk i eller i anslutning till Råda stormosse utgör ett hot mot myrens naturvärden. Körning med skogsmaskiner i myrens kanter kan direkt och indirekt (avvattnande effekt) skada myren. Kantzon mellan skog och myr har en viktig ekologisk funktion för flera av myrens arter. Viktigt är att en generös hänsyn tas vid skogsavverkning i omgivningen.
- Förändrad hydrologi genom dikning och andra markavvattnande åtgärder påverkar både flora och fauna negativt.
- Torvbrytning.
- Spridning av kalk och andra ämnen, vilka kan ge drastiska förändringar på vegetationens sammansättning. Spridning av kemiska ämnen i områdets närhet får inte ske så att det kan påverka mossen negativt.
- Exploatering i form av leder eller andra anläggningar kan skada objektet, antingen som en direkt effekt eller indirekt genom anläggningsarbetet.
- Ett alltför hårt tryck av besökare i närheten av de mer störningskänsliga fågelarternas häckningsplatser kan komma att innebära misslyckade häckningar.
- Ökat kvävenedfall, vilket kan orsaka förändringar i växtsammansättningen t.ex. igenväxning av gölar. Igenväxning av gölar utgör hot för ett flertal fågelarter t.ex. smålom.

Råda stormosse saknar formellt skydd. Myrens hotbild bedöms dock som låg till måttlig. Bevarandeåtgärderna är därför inte brådskande men skall verkställas under perioden 2005-2010.

Bevarandeåtgärder med tidplan

Följande regler bidrar på olika sätt till att naturtypen *högmossar* och fågelarterna *smålom*, *trana*, *ljungpipare*, *grönbena* och *orre* och i Natura 2000-området Råda stormosse uppnår och bibehåller gynnsam bevarandestatus.

Gällande regelverk 2006

- Tillståndsplikt eller förbud mot markavvattning (11 kap 13-14 §§ Miljöbalken).
- Koncession eller tillstånd krävs för torvbrytning (12 kap 1-2 §§ Miljöbalken, Lagen om vissa torvfyndigheter 1985:620).

- Fågelarterna är fredade (3 § Jaktlagen 1987:259) året runt, undantaget orre. Orre får jagas på de tider som anges i bilaga 1 till jaktförordningen (1987:905), övriga tider är arten fredad. Fredningen gäller också arternas ägg och bon.
- Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder.
- Tillståndsplikt gäller enligt 7 kap 28 a § Miljöbalken för åtgärder eller verksamheter som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område.
- Samrådspplikt gäller enligt 12 kap 6 § Miljöbalken för t ex skogsbruksåtgärder.
- Riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § MB, utgör hela Natura 2000-området.
- Hela området utgörs av våtmarker som ingår i klass 1 i våtmarksinventeringen.
- Hela Råda stormossen ingår i myrskyddsplanen.

Vid samråds- och tillståndsärenden är det viktigt att beakta hela myrkomplexet, dvs. även myrmark som ligger utanför Natura 2000-gränsen, samt myrkomplexets tillrinningsområde.

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder:

1980 påbörjades en riksomfattande våtmarksinventering. Råda stormosse och 25 andra myrar i Värmland bedömdes då ha så höga naturvärden att de kom med i Myrskyddsplanen för länet. Som en följd av detta har även Råda stormosse tagits med i det europeiska nätverket av värdefulla naturområden, Natura 2000.

1999 antog riksdagen mål för miljö kvaliteten inom 15 områden som sedan utmynnade i de 15 Miljömålen. Dessa syftar till att vi inom en generation ska ha löst de stora miljöproblemen. Arbetet konkretiserades 2001-2002 genom att flera delmål antogs. Enligt det andra delmålet till miljömålet "Myllrande våtmarker" ska samtliga våtmarksområden i Myrskyddsplanen för Sverige ha ett långsiktigt skydd senast år 2010. På samma sätt står det i delmål ett till miljömålet "Levande skogar" att ytterligare 900 000 ha skyddsvärd skogsmark ska undantas från skogsproduktion till 2010.

Genom ett regeringsbeslut från 1999 har naturvårdsorganisationen (Naturvårdsverket genom Länsstyrelserna och kommunerna och Skogsstyrelsen genom Skogsvårdsstyrelserna) fått i uppdrag att säkerställa en del av den areal skyddsvärd skogsmark som ska undantas från skogsbruk samt skydda myrar i myrskyddsplanen. Säkerställandet ska ske genom användning av de olika verktyg som står till buds:

- Biotopskyddsområden (Skogsvårdsstyrelser)
- Naturreservat (Länsstyrelser och kommuner)
- Naturvårdsavtal (Skogsvårdsstyrelser)

Markägare som berörs av eventuella förslag till åtgärder kommer att informeras för en diskussion om vilka åtgärder som är möjliga/lämpliga för ett långsiktigt bevarande av värdefull myr och skog inom området. I det här sammanhanget vill Länsstyrelsen poängtera vikten av att staten och markägarna har ett gemensamt ansvar inte bara för skogsproduktion

utan också för naturvård i skogen. Åtgärder att diskutera kan därför handla om frivilligt sparande av områden, naturvårdshänsyn vid olika skogsbruksåtgärder, naturvårdsavtal, biotopskyddsområden och/eller naturreservat. När det gäller naturvårdsavtal, biotopskyddsområden och naturreservat ersätter staten berörda markägare för de inskränkningar i skogsbruket som hänsynen till naturvård medför.

Om det visar sig att de störningskänsliga fågelarterna (framförallt trana och smålom) störs av besökare kan förordnande om fågelskyddsområde (tillträdesförbud 1 april – 31 juli) bli aktuellt i vissa delar. Vad det gäller störning från besökare är det i dagsläget okänt.

Bevarandestatus idag

7110 Högmossar

Nationellt

Under 1900-talet har den totala arealen av högmossar minskat i landet. Förlusten av naturtypen beror främst på uppodling, storskaliga torvtäkter samt markavvattning projekt. Trots exploateringen av högmossar finns idag stora arealer kvar. En stor del av mossarna är dock påverkade av mindre husbehovstäkter samt markavvattningsprojekt. Denna påverkan kan på sikt leda till att mossarna bryts ner. I södra Sverige kan igenväxning av högmossarna komma att bli ett allvarligt problem. Igenväxningen beror här i många fall på ökat kvävenedfall. Endast ett fåtal högmossar i landet har idag en opåverkad hydrologi.

Råda stormosse

Råda stormosse utgör ett mycket representativt exempel på naturtypen *högmossar*. Trots mänsklig påverkan i form av dikningspåverkad kantskog, torvtäkt samt kraftledning som genomskär objektet är huvuddelen av mossen oskadad. Vad det gäller förekomst av typiska arter så påträffas bland annat vitag, kallgräs, dystarr, rosling, flytvitmossa och ljungpipare. Dessa arter indikerar generellt ostörd hydrologi, näringsfattigdom och ingen igenväxning.

Utifrån befintlig information bedöms bevarandestatusen gynnsam, närmare inventering krävs dock för att fastställa detta. Vad det gäller mossens påverkade delar bör tidigare verksamhetens påverkan särskilt undersökas.

Nationell bevarandestatus för de ingående fågelarterna

A001 Smålom

Det svenska beståndet av smålom beräknas till 1200-1400 par. Artens utbredning i landet koncentreras till Värmland-Bergslagen-Dalarna. Arten har under en lång tid uppvisat en negativ trend i Europa. Det verkar dock som om tillbakagången har avstannat i Sverige och en viss återetablering har skett under 1990-talet.

Smålommen är rödlistad i Sverige, där den är placerad i kategorin Missgynnad. BirdLife International betecknar smålommen som *vulnerable* i Europa och anser att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att smålommens utbredning inte är koncentrerad till Europa, men att den där har en otillfredsställande bevarandestatus.

A127 Trana

Antalet tranor har ökat markant sedan mitten av 1980-talet, speciellt märkbart i Götaland och Svealand. Tranor häckar numera relativt jämnt spritt i samtliga län. År 2003 beräknades antalet häckande par till åtminstone 15 000, kanske över 20 000 par. Därtill kommer ett stort antal ungfåglar. Det svenska beståndet utgör 20-38 % av europapopulationen, varför Sverige har ett stort ansvar för arten.

BirdLife International listar tranan som *Sårbar* i Europa. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att den globala populationen inte är koncentrerad till Europa, men att arten har en otillfredsställande bevarandestatus i Europa.

A140 Ljungpipare

Det svenska ljungpiparbeståndet uppskattas till mellan 50 000 och 70 000 par var av närmare 90 % förekommer i fjällen. Arten häckar dock i de flesta svenska län. I norra Sverige bedöms beståndet vara tämligen konstant. I landets södra del är dock situationen mer bekymrande. Ljungpipare har under 1990-talet minskat kraftigt både på Sydsvenska höglandet och på Ölands alvar. Utvecklingen ser mycket dystert ut och stora insatser krävs för att bibehålla livskraftiga bestånd i dessa landsdelar. Igenväxning av öppna marker och torrläggning av myrmarker är de största hoten mot arten.

BirdLife International listar ljungpiparen som *secure* i Europa och menar att det är angeläget att Europa tar sitt ansvar i att bevara arten. Arten placeras i SPEC kategori 4, vilket innebär att dess utbredning inte är koncentrerad till Europa samt att den har en tillfredsställande bevarandestatus i regionen som stort. Det Europeiska beståndet beräknas till minst 500 000 par.

A166 Grönbena

Det svenska beståndet av grönbena uppskattas till 50 000-100 000 par. Grönbena är en vanlig häckfågel i mellersta och norra Sverige. I landets södra delar är fågeln mer ovanlig. Grönbena är tillsammans med brushane de vanligaste vadarna på norrländska myrar. Sedan mitten av 1980-talet har grönbenan gått kraftigt tillbaka i södra Sverige. Tillbakagången beror till stor del på utebliven hävd av sankstränder samt torrläggning av våtmarker.

BirdLife international listar grönbena som *declining* i Europa och påpekar att det är viktigt att Europa tar sitt ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att dess utbredning inte är koncentrerad till Europa, men att den inom sitt europeiska utbredningsområde har en otillfredsställande bevarandestatus.

A409 Orre

Den svenska orrepopulationen uppskattades under 1990-talets mitt till minst 170 000 par, vilket utgör ca 20 % av det europeiska beståndet. Orren häckar i samtliga svenska län men saknas på Öland. Flera uppgifter från Götaland och Svealand tyder dock på att orrestammen minskat kraftigt under 1990-talet. Minskad areal ljunghed och tätare skogar med låg lövträdsandel är de största hoten mot orren.

BirdLife international listar orren som *sårbar* i Europa. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att den globala populationen inte är koncentrerad till Europa men att arten har en otillfredsställande bevarandestatus i området.

Bevarandestatus för fåglarna på Råda stormosse

Fågelarterna förekommer sparsamt-allmänt i området. Uppgifter om arternas populationsstorlekar saknas. Bevarandestatus är oklar.

Uppföljning

För att bedöma naturtypers och arters bevarandestatus krävs uppföljning av uppsatta bevarandemål. Vid uppföljning utvärderas även befintliga bevarandeåtgärder för att se om de uppfyller sitt syfte. Om en befintlig bevarandeåtgärd inte har avsedd effekt kommer åtgärden att justeras.

Inväntar nationellt uppföljningsprojekt.

Bilagor

1. Avgränsning av Natura 2000-området.

Referenser

- Fransson, S och Sjörs, H. 1984. *Myrinventering i Värmland*. (opublicerad)
- Hagberg, I. 1975. *Naturvårdsinventering i Värmland, Hagfors kommun*. Länsstyrelsen i Värmlands län. Karlstad.
- Löfroth, M m.fl. 1997. *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket natura 2000*. Naturvårdsverkets förlag.
- Naturvårdsverket. *Natura 2000 – Art och naturtypsvisa vägledningar*. (<http://www.naturvardsverket.se>)
- Naturvårdsverket. 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.
- Naturvårdsverket. 2004. *Parametrar och metoder för uppföljning i Natura 2000*. Version 4: 2004-05-07.